

ความหมายของ โสตทัศนศึกษา

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good) ได้ให้คำจำกัดความของ โสตทัศนศึกษาไว้ว่า โสตทัศนศึกษาเป็นสาขาวิชาการศึกษาที่สอนเกี่ยวกับการผลิต การเลือก และการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนที่ไม่ได้ขึ้นกับตัวหนังสือเป็นสำคัญ และนอกจากนี้ยังหมายถึง เทคนิคการสอนโดยใช้วัสดุอุปกรณ์และขบวนการสอนที่ไม่ขึ้นกับตัวหนังสือเป็นสำคัญ¹

ส่นัน ปัทมะทิน ได้ให้คำจำกัดความของ โสตทัศนศึกษาไว้ว่า โสตทัศนศึกษา หมายถึง การให้การศึกษาด้วยวัสดุที่มีเสียง และหรือมองเห็นได้ อันได้แก่ กระดานดำ ภาพถ่ายหรือภาพเขียน ภาพเครื่องหมายที่ขีดเขียน หรือวัสดุกราฟิก อันได้แก่ แผนภูมิ แผนภาพ กราฟ ภาพโฆษณา หรือโปสเตอร์ ภาพการ์ตูน แฉงตึกภาพ และแฉงแสดงหรือป้ายนิเทศ แผนที่และลูกโลก ของจริง ของจำลอง รวมทั้ง การสาธิต การศึกษานอกสถานที่ วิดีโงเรียน วัสดุบันทึกเสียง ภาพนิ่งสำหรับฉาย ภาพยนตร์ และวิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น²

¹ Carter V. Good, Dictionary of Education, (New York : McGraw-Hill Book Company , Inc.), 1959.

² ส่นัน ปัทมะทิน, การพัฒนาโสตทัศนศึกษา, * ศูนย์ศึกษา ปีที่ 11 (กันยายน 2507)

โสตทัศนูปกรณ์

Hass และ Packer ได้ให้ความหมายของโสตทัศนูปกรณ์ว่า เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่จะช่วยในการถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นความจริง ทักษะ ทักษะ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ และความซาบซึ้ง ไปยังผู้เรียน ทัศนูปกรณ์เป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบการสอนชนิดหนึ่งที่ผู้เรียนมองเห็นได้แต่ไม่ได้ยิน ส่วนโสตอุปกรณ์เป็นเครื่องมือประกอบการสอนที่ผู้เรียนได้ยินแต่ไม่เห็น ดังนั้นโสตทัศนูปกรณ์จึงเป็นเครื่องมือประกอบการสอนที่ได้ยินและมองเห็น¹

สำเนา วรังกูร ได้ให้ความหมายของโสตทัศนูปกรณ์ไว้ว่า โสตทัศนูปกรณ์ หมายถึง อุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นวัสดุ เครื่องมือ หรือกิจกรรมที่ครูเลือกมา และวางแผนบูรณาการเข้าไปในเนื้อหา ของหลักสูตรวิชาต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับความต้องการ ระดับชั้น สติปัญญา และความสามารถของนักเรียน เพื่อให้ขบวนการเรียนการสอนโดยอาศัยประสาทสัมผัสต่าง ๆ ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ²

จากมติของที่ประชุมใหญ่ในการสัมมนาครูใหญ่ของกรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2503 ได้ให้ความหมายของโสตทัศนูปกรณ์ไว้ว่า โสตทัศนูปกรณ์หมายถึง เครื่องประกอบการสอนทุกสิ่งที่ใช้ประกอบการสอน ซึ่งอาจจะเป็นวัสดุ เครื่องมือ หรือกิจกรรมที่ครูนำมาใช้ประกอบการสอนเพื่อยกถ่ายทอดความรู้ แนวความคิด ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน³

¹ Kenneth B. Hass and Harry Q. Packer, Preparation and Use of Audio - Visual Aids, (New York : Prentice Hall Inc ., 3 d ed., 1955) , P. 11.

² สำเนา วรังกูร, "โสตทัศนูปกรณ์", หลักการบริหารโรงเรียนค่านวิชาการ, หน่วยงานศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, กระทรวงศึกษาธิการ, 2505, หน้า 38.

³ ศึกษาธิการ, กระทรวง. มติของที่ประชุมใหญ่ในการสัมมนาครูใหญ่ของกรมสามัญศึกษา 2503, กลุ่มที่ 6 เรื่อง ทัศนูปกรณ์ หน้า 9.

สื่อการสอน

ชอร์ส (Shores) กล่าวไว้ว่า สื่อการสอนเป็นเครื่องมือช่วยสื่อความหมาย
จัดโดยครูและนักเรียน เพื่อเสริมการเรียนรู้ เครื่องมือการสอนทุกชนิดเป็นสื่อการสอน เช่น หนังสือ
ในห้องสมุด โสตทัศนวัสดุต่าง ๆ เช่น ฟิล์มสตริป สไลด์ แผนที่ ของจริง ทรัพยากรจากชุมชน เป็นต้น¹
สื่อการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์และวิธีการประกอบการสอน เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการ
สื่อความหมายที่ผู้สอนประสงค์จะส่งหรือถ่ายทอดไปยังผู้เรียน โดยอย่างมีประสิทธิภาพ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ดังนี้

1. สิ่งสิ่งเคลื่อนที่ต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า "วัสดุ" ได้แก่ รูปภาพ แผนภูมิ แผนที่ ซอด้ แบบเรียน
ฟิล์มภาพยนตร์ ฯลฯ
2. เครื่องมือที่มีความคงทน ถาวร ซึ่งเรียกว่า "อุปกรณ์" ได้แก่ กระดานดำ โต๊ะ เก้าอี้
เครื่องฉาย เครื่องเสียงต่าง ๆ และ
3. กระบวนการ และวิธีการ ซึ่งรวมทั้งวิธีการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และกระบวนการที่เป็นอิสระ
คือไม่ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างใดเลย อาทิ การสาธิต การทดลอง การฟังวิทยากร ทัศนศึกษานอกสถานที่²

¹ Louis Shores , Instructional Materials : An Introduction for teachers , (New York : The Ranold Press Company , 1960) , P. 1.

² ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะอื่น ๆ , ระบบสื่อการสอน (พระนคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2521) , หน้า 90.

ประเภทของสื่อการสอน

เวอร์นอน เอส. เกอร์แลช และ โดแนลด์ พี. อีเลียส (Vernon S. Gerlach and Donald P. Ely) ได้แยกสื่อการสอนออกเป็น 7 ประเภท คือ

1. ของจริง และตัวบุคคล รวมทั้งสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ เช่น การสาธิต การทดลอง การศึกษานอกสถานที่
2. สื่อการสอนประเภทภาษาพูด หรือภาษาเขียน หมายถึง คำพูด คำว่า วัสดุพิมพ์ คำอธิบายในสไลด์ ฟิล์มสตริป แผนภาพโปร่งใส
3. วัสดุกราฟิก เช่น แผนภูมิ แผนภาพ แผนสถิติ โปสเตอร์ การ์ตูน แผนที่ ลูกโลก ภาพวาด วัสดุประเภทอื่นนอกจากจะนำมาใช้โดยตรงแล้ว ยังปรากฏอยู่ในตำรา แบบเรียน หนังสืออ้างอิงต่าง ๆ บนแผนภาพโปร่งแสง ในฟิล์มสตริป สไลด์ เป็นต้น
4. ภาพนิ่ง เป็นภาพที่ได้จากการถ่ายภาพ ได้แก่ ภาพถ่ายทั่ว ๆ ไป อาจใช้โดยลำพัง หรือใช้กับเครื่องฉายภาพทึบขยายให้มีขนาดตามต้องการ นอกจากนี้ยังหมายถึง สไลด์ 35 มิลลิเมตร (2 1/2") ซึ่งเป็นสไลด์ที่ใช้กันทั่วไป ได้จากการถ่ายด้วยฟิล์มขนาด 35 มิลลิเมตร ฟิล์มสตริปที่ถ่ายด้วยฟิล์มขนาดเดียวกับสไลด์
5. ภาพเคลื่อนไหว ได้แก่ ภาพยนตร์ โทรทัศน์
6. การบันทึกเสียง ได้แก่ เสียงจากเทปบันทึกเสียง จากแผ่นเสียง จากร่องเสียงของฟิล์มภาพยนตร์ วัสดุประเภทนี้ จัดอยู่ในสื่อการสอนประเภทคำพูด และการเขียนด้วย แต่ต้องใช้กับอุปกรณ์ประกอบจึงจะได้ยินเสียง
7. สื่อประเภทโปรแกรม เป็นสื่อการสอนที่แสดงขั้นตอนในสิ่งที่จะสอน อาจใช้สื่อประเภทสัญลักษณ์ ทัศนวัสดุหรือ โสตทัศนวัสดุรวมกัน เช่น แบบเรียนแบบโปรแกรม และบทเรียนสำเร็จรูปที่ใช้กับเครื่องช่วยสอน หรือใช้คอมพิวเตอร์

Vernon S. Gerlach and Donald P. Ely, Teaching and Media :
A Systematic Approach, (New Jersey : Englewood Cliffs, Prentice-Hall,
 Inc., 1971) PP. 287 -289.

สำเนา วารสาร ศาสตราจารย์ อิศร หัตถาแผนกวิชา โสภโศภศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ใ้แบ่งชนิดและประเภทของ โสภโศภศึกษา โดยกำหนดความแตกต่างของ โสภโศภศึกษาไว้ ดังนี้

ก. วัสดุโศภศึกษา (Audio-Visual Materials)

1. ประเภทภาพประกอบการสอน (Instructional Pictures)

1.1 ภาพที่ไม่ทอดฉาย (Nonprojected Pictures)

1.1.1 ภาพเขียน (Drawings)

1.1.2 ภาพถ่าย (Photographs)

1.2 ภาพที่ทอดฉาย (Projected Pictures) มี

1.2.1 ฟิล์มสตริป (Filmstrips)

1.2.2 ภาพยนตร์ 16 มม., 8 มม. (Motion Picture)

2. ประเภทกระดานและแผนป้ายแสดง (Instructional Boards and Displays)

2.1 กระดานดำหรือกระดานชอล์ค (Black board, Chalk Board)

2.2 กระดานผ้าสี (Flannel Boards)

2.3 กระดานนิเทศ (Bulletin Boards)

3. ประเภทวัสดุประกอบการฉาย (Instructional Graphic Materials) มี

3.1 แผนภูมิ (Charts)

3.2 แผนภาพ (Diagrams)

3.3 โปสเตอร์ (Posters)

3.4 แผนที่ (Maps)

4. ประเภทวัสดุสามมิติ (Three Dimensional Materials) มี

4.1 ทุ้จำลอง (Models)

4.2 ของตัวอย่าง (Specimens)

4.3 ของจริง (Objects)

4.4 ของลอกแบบ (Mock - up)

4.5 นิทรรศการ (Exhibits)

- 4.6 ไคออรามา (Diorama)
- 4.7 กะปะทราย (Sand Tables)
5. ประเภทโสตทัศนวัสดุ (Instructional Auditory Materials)
 - 5.1 แผ่นเสียง (Recorded Disc)
 - 5.2 เทปบันทึกเสียง (Recorded Tape)
 - 5.3 วิทยุ (Radio Program)
6. ประเภทกิจกรรมและการเล่น (Instructional Activities and Play)
 - 6.1 การทัศนศึกษา (การศึกษานอกสถานที่) (Field Trip)
 - 6.2 การสาธิต (Demonstration)
 - 6.3 การทดลอง (Experiments)
 - 6.4 การแสดงละคร (Drama)
 - 6.5 การแสดงบทบาท (Role playing)
 - 6.6 การแสดงหุ่น (Puppetry)
- ข. ประเภทเครื่องมือโสตทัศน (Audio - Visual Equipment)
 1. เครื่องฉายภาพยนตร์ 16 มม. , 8 มม.
 2. เครื่องฉายสไลด์ และฟิล์มสตริป (Slide and Filmstrip Projectors)
 3. เครื่องฉายภาพทึบ (Opaque Projectors)
 4. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ (Overhead - Projectors)
 5. เครื่องฉายภาพจุลทัศน์ (Micro - Projectors)
 6. เครื่องเล่นจานเสียง (Record Players)
 7. เครื่องเทปบันทึกภาพ (Video Tape Recorders)
 8. เครื่องฉายกระจกภาพ ($3 \frac{1}{4}$ + 4 หรือ Lanterns Slide Projectors)
 9. จอฉายภาพ (Projection Screens)
 10. เครื่องรับวิทยุ (Radio Recievers)
 11. เครื่องขยายเสียง (Public Address Systems)

12. เครื่องรับโทรทัศน์ (Television Recievers)
13. เทคโนโลยีอุปกรณ์แบบใหม่ต่าง ๆ (Modern Instructional Technology Devices) เช่น โทรทัศน์ศึกษา หอปฏิบัติการภาษา บทเรียนแบบโปรแกรม และอื่น ๆ¹

คุณค่าของสื่อทัศนอุปกรณ์

คณะกรรมการสภาการศึกษาแห่งชาติอเมริกา (The Committee of National Society for the Study of Education) ได้ทำการวิจัยคุณค่าของสื่อทัศนศึกษา และได้พบว่าการใช้สื่อทัศนอุปกรณ์ประกอบการสอนนั้นให้ประโยชน์ ดังนี้

1. ให้ประสบการณ์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และลดประสบการณ์ตามธรรมชาติ
2. ทำให้นักเรียนมีความสนใจมากขึ้น
3. เพิ่มพูนพัฒนาการทางการเรียนรู้ และทำให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทนถาวร
4. ให้ประสบการณ์ที่เป็นจริง
5. ช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางความคิดต่อเนื่องกัน
6. ได้รับความหมายและศัพท์มากขึ้น
7. ให้ประสบการณ์ที่การสอนอย่างอื่นให้ไม่ได้ และเกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางลึกซึ้ง²

¹ สำเนา วรารกฎ , คำบรรยายวิชาสื่อทัศนอุปกรณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ , (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) , 8 พฤศจิกายน 2517.

² Edgar Dale and others , " Research on Audio - Visual Materials," Audio - Visual Materials of Instruction, (Chicago : University of Chicago Press, 1949), P. 255.

สำเนา วรารุง ใ้โลกาถึงประโยชน์ของ โสภทศนุปรณไว้วา

1. เราและกึ่งคุณความสนใจ
2. ยึกความตั้งใจ
3. ทำให้ความหมายของศัพทบัญญัติ หรือข้อความทางเทคนิคของ เรื่องที่จะนำไปประชาสัมพันธ เกิดความหมายชัดเจนขึ้น และเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง
4. ทำให้เกิดความเข้าใจ และแนวความคิดอันเป็นนามธรรมของ เรื่องที่จะนำไปประชาสัมพันธ
5. ทำให้การให้ความรู้เพื่อทักษะใ้ผลิต และเร็วขึ้น
6. เป็นหลักฐานหรือพิสูจน์ความจริง หักล้างความเชื่อถือ ความเข้าใจผิด ตลอดจนสร้าง ความเชื่อถือ และความเข้าใจใหม่ใ้ตรงกับข้อเท็จจริง
7. ทำให้จำเรื่องราวที่สอนใ้ได้นาน สร้างความประทับใจ ลืมยาก
8. โน้มน้าวทัศนคติ ความคิดเห็น และพฤติกรรมใ้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ปรารถนาใ้
9. ทำให้ผู้รับการประชาสัมพันธทั้งหมดมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความคิดเห็นในเรื่อง ราวต่าง ๆ กัน และตรงกับฝ่ายผู้ใ้
10. ประหยัดเวลาในการใ้แจง¹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹สำเนา วรารุง , "เอกสารคำบรรยายวิชา โสภทศนุปรณเพื่อการประชาสัมพันธ , " (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2519) .

การเลือกใช้สื่อทัศนูปกรณ์

การจะนำสื่อทัศนูปกรณ์ไปใช้ให้ได้ผลนั้น จะต้องเข้าใจและสามารถเลือกสื่อทัศนูปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม ประหยัด และมีความสะดวกในการใช้

อลิซาเบท วี โนเอล และ พอล เจ รีโอนาร์ด (Elizabeth G. Noel and Paul J. Leonard) ได้ให้หลักเกณฑ์ในการเลือกสื่อทัศนูปกรณ์ประกอบการสอนในชั้นเรียนไว้ ดังนี้

1. มีความเหมาะสมกับระดับอายุ และระดับสติปัญญาของนักเรียน
2. เหมาะสมกับประสบการณ์เดิมของนักเรียน
3. เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของนักเรียน
4. เหมาะสมกับเรื่องที่จะสอน
5. มีลักษณะที่น่าสนใจ
6. ตรงกับจุดมุ่งหมายในการสอน
7. ไม่ทำให้เสียเวลาในการใช้มากเกินไป
8. ให้ความคิดรวบยอดที่ง่ายและไม่ซ้ำซ้อนจนเกินไป
9. เป็นแบบง่าย ๆ
10. ช่วยให้นักเรียนเข้าใจ เนื้อหาที่ซับซ้อน
11. ช่วยในการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีแก่นักเรียน
12. ช่วยเพิ่มทักษะให้แก่ นักเรียน
13. ให้ผลดีต่อการเรียนการสอนมากที่สุด
14. มีราคาไม่แพงจนเกินไป

¹ Elizabeth G. Noel and Paul J. Leonard, Foundation for Teacher Education in Audio - Visual Instruction, (Washington : American Council on Education Studies, 1962), PP. 26 - 28.

รววิทย์ รักษา วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ไก่เสนอแนะหลักการเลือก
 โสตทัศนูปกรณ์ประกอบการสอนไว้ ดังนี้

1. โสตทัศนูปกรณ์นั้น จะต้องมีคุณสมบัติตรงกับ ความมุ่งหมายของครูและ ความมุ่งหมายของ
 นักเรียน
2. โสตทัศนูปกรณ์นั้นจะตองเหมาะสมกับ ชั้น วิชา ระดับสติปัญญา ความต้องการ และ
 ความสนใจของผู้เรียน
3. โสตทัศนูปกรณ์ที่ใช้อยู่ให้เนื้อ เรื่องซึ่งตรงกับความเป็นจริง
4. โสตทัศนูปกรณ์จะตองอยู่ในสภาพที่ใ้การใ้ได้ดี
5. โสตทัศนูปกรณ์จะตองส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดความคิดริเริ่ม หรือ ได้มีกิจกรรมที่สัมพันธ์
 กับประสบการณ์เดิม
6. โสตทัศนูปกรณ์ตองเหมาะสมกับเวลาไม่มากไม่น้อยเกินไป
7. โสตทัศนูปกรณ์ควรเป็นวัสดุราคาเบา หาได้ง่าย ปลอดภัย และคุ้มค่าแรงงาน

การใช้โสตทัศนูปกรณ์

Edgar Dale แห่งมหาวิทยาลัย ไอโฮโอ สหรัฐอเมริกา ได้ชี้ว่า การใช้
 โสตทัศนูปกรณ์ใหม่ประสิทธิภาพนั้น ตองมีการวางแผน มีการดูหรือฟังก่อน นักเรียนตองรู้ว่าคนกำลัง
 ดูหรือฟังอะไร เพื่อวัตถุประสงค์อะไร การเรียนเป็นสิ่งสำคัญควรยึดหลัก ดังนี้

1. เลือกวัสดุอุปกรณ์ด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ โดยคำนึงถึงประโยชน์ และขอบเขต
 ความมุ่งหมาย
2. รู้จักวัสดุโดยการทดลองดู ลองฟัง และลองใช้ก่อน เพื่อจะใ้รู้ว่าเมื่อใ้จริง ๆ
 จะประสบปัญหาอะไรบ้าง

รววิทย์ รักษา " เหตุใ้ครูจึงไม่ชอบใ้โสตทัศนูปกรณ์, " สุขศึกษา (สมาคมการศึกษา
 แห่งประเทศไทย ปีที่ 8 มิถุนายน 2504), หน้า 34.

3. วัสดุชิ้นนั้น ๆ ในเวลาที่เหมาะสมที่สุด และเหมาะสมที่สุดใด ตรงไหน
4. ต้องมีกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น การอภิปราย การสอบถาม และการรายงาน

สำเนา วรารุงกูร ศาสตราจารย์ อธิการหัวหน้าแผนกวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่าการวางแผนการใช้โสตทัศนอุปกรณ์จะต้องดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมตัวของผู้สอน ผู้สอนจะต้องวางแผนและเตรียมการต่าง ๆ ล่วงหน้า ดังนี้
 - 1.1 พิจารณาวัตถุประสงค์ของบทเรียนที่จะสอนก่อน
 - 1.2 พิจารณาและทำความเข้าใจเนื้อหาของบทเรียนโดยละเอียด
 - 1.3 พิจารณาปัญหาและความต้องการของผู้เรียนที่ผู้สอนจะเรียนบทเรียนนั้น
 - 1.4 พิจารณาถึงโสตทัศนอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งคิดว่าจะช่วยแก้ปัญหาในการเรียนการสอน
 - 1.5 พิจารณาถึงวิธีใช้โสตทัศนอุปกรณ์ที่เลือกไว้
 - 1.6 ทดลองใช้ก่อนนำไปใช้จริงในห้องเรียน

2. การเตรียมชั้นเรียนที่จะใช้โสตทัศนอุปกรณ์

3. การเตรียมผู้เรียน

4. การใช้โสตทัศนอุปกรณ์ในชั้นเรียน

4.1 การนำอุปกรณ์ประกอบการสอนมาใช้ตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

4.2 ใช้โสตทัศนอุปกรณ์ให้อยู่ภายในระยะเวลาที่กำหนด

4.3 ในขณะที่ใช้โสตทัศนอุปกรณ์ให้คอยสังเกตปฏิกิริยาเกี่ยวกับความสนใจ

ความตั้งใจ ความเข้าใจ และอื่น ๆ ของนักเรียน

5. การสรุปผล เมื่อใช้โสตทัศนอุปกรณ์ประกอบการสอนการเรียนวิชาใดเสร็จแล้ว ควรดำเนินการ ดังนี้

5.1 อภิปรายถึงวิชาที่เรียนและโสตทัศนอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนวิชานั้นไปแล้ว

- 5.2 ทั้งคำถามสรุปเกี่ยวกับเนื้อหาและอุปกรณ์ที่ใช้เป็นตอน ๆ
 - 5.3 อธิบายสิ่งที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจแจ่มแจ้ง อาจใช้อุปกรณ์การสอนซ้ำอีก
 - 5.4 จัดให้มีการทดสอบประเมินผล
6. การจัดกิจกรรมต่อเนื่อง¹

ความหมายของการฝึกสอน

หน้าที่ของสถาบันฝึกหัดครู คือการผลิตบุคคลออกไปประกอบอาชีพครู การเรียนวิชาชีพไม่ว่าสาขาวิชาใด จะต้องมีการฝึกภาคปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะและเพิ่มพูนความรู้ความสามารถแก่ผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ อาชีพครูก็เช่นกันจะต้องมีการฝึกสอน เพื่อให้ศึกษานำเอาความรู้ภาคทฤษฎีไปใช้ในภาคปฏิบัติ งานการสอนและงานธุรการในชั้นเรียน เป็นการศึกษา ค้นคว้าหาข้อเท็จจริงและฝึกฝนทักษะต่าง ๆ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้ ได้ดูตัวอย่าง ได้พัฒนาตนเองทางด้านวิชาการ ทักษะวิธีสอนและบุคลิกภาพ

ความสำคัญของการฝึกสอน

1. นักศึกษาได้เรียนรู้ในระหว่างการฝึกสอนจากสภาพที่แท้จริง โดยการปฏิบัติจริงทั้งคานงานการสอน และงานธุรการของครู
2. นักศึกษาได้ดูตัวอย่างจากครูประจำการและโรงเรียน ในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับความเป็นครู และนักศึกษาระดับนำความรู้ เทคโนโลยีทางการศึกษาจากวิทยาลัยไปเผยแพร่ให้แก่โรงเรียน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ลำภา วรวงศ์ , เอกสารประกอบการสอนวิชา 418 302 วัสดุอุปกรณ์การสอน การเรียน, * แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฉบับอัดสำเนา).

3. เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนของวิทยาลัยครู ผลของการฝึกสอนจะเป็นขบวนการให้วิทยาลัยปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป
 4. เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาลัยครูกับชุมชน
 5. เป็นโอกาสที่นักศึกษาจะได้ทดสอบความรู้ตนเอง เหมาะสมที่จะประกอบอาชีพครูหรือไม่
- โครงการฝึกหัดครูชนบทของกรมการฝึกหัดครูได้วางจุดมุ่งหมายในด้านการปฏิบัติงานการฝึกสอนไว้ ดังนี้

1. เพื่อเตรียมตัวครูไปปรับปรุงการเรียนการสอนและโรงเรียน และช่วยให้โรงเรียนเป็นแหล่งบริการชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
2. เตรียมครู เพื่อเป็นผู้นำคนหนึ่งของชุมชน ในการปรับปรุงและส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ให้มีมาตรฐานสูงขึ้น

Grim ได้เสนอแนะใน The student teacher in the Elementary School

1. นักเรียนฝึกสอนจะทอวางวัตถุประสงค์ได้อย่างแน่นอนก่อนออกฝึกสอน
2. นักเรียนฝึกสอนต้องศึกษาเด็ก เพื่อให้รู้ถึงความต้องการ ความสามารถและความสนใจของเด็กแต่ละชั้น
3. นักเรียนฝึกสอนต้องศึกษาเด็ก พยายามสนองความต้องการของเด็กให้มากที่สุดที่จะทำได้
4. นักเรียนฝึกสอนพยายามร่วมมือกับชุมชน ซึ่งจะช่วยการเรียนการสอนอย่างมาก
5. นักเรียนฝึกสอนพยายามเตรียมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
6. นักเรียนฝึกสอนพยายามทำบทเรียนใหม่มีความหมายและน่าสนใจ

นิเทศการสอน , หมวดค. วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ , คู่มือการฝึกสอน (พระนคร : อักษรบัณฑิต , 2518) , หน้า 1 - 3.

7. นักเรียนฝึกสอนต้องรู้จักแบ่งกลุ่มนักเรียนให้ทำงานต่าง ๆ ใ้โดย่างเหมาะสม
8. นักเรียนฝึกสอนต้องรู้จักวิธีการสอนและเทคนิคต่าง ๆ ใ้โดย่างเหมาะสม
9. นักเรียนฝึกสอนต้องพยายามวัดผลตนเอง และปรับปรุงใ้ใ้ดีขึ้นเสมอ
10. นักเรียนฝึกสอนต้องมีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับผู้ที่อยู่ในวงงานฝึกสอน อันใ้ใ้แก่ ครูอื่น ๆ นักเรียน ผู้ปกครอง ฯลฯ

ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการสอน จากความเห็นของกรรมการฝึกสอน
สรุปใ้ใ้ ดังนี้

1. เพื่อจัดประสบการณ์ตรง ซึ่งสร้างความเข้าใจในการพัฒนาทางกาย ทางจิตใจ สมอง และอารมณ์ของเด็ก
2. เพื่อจัดประสบการณ์ที่ช่วยใ้ใ้ให้นักเรียนฝึกสอนพัฒนาสมรรถภาพในการสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพกับนักเรียน ตลอดจนบุคลากรในโรงเรียน และพ่อแม่ของเด็ก
3. เพื่อจัดประสบการณ์ที่ช่วยใ้ใ้ให้นักเรียนฝึกสอน มีความรู้ในการทำงานอย่างเพียงพอเกี่ยวกับกิจกรรมทั้งหมดของโรงเรียน
4. เพื่อจัดประสบการณ์ซึ่งจะช่วยใ้ใ้ให้นักเรียนฝึกสอนใ้ใ้คุ้นเคยกับกิจวัตรประจำวันของครูประจำชั้น
5. เพื่อจัดประสบการณ์ที่ช่วยใ้ใ้ให้นักเรียนฝึกสอนใ้ใ้คุ้นเคยกับปรัชญา และวัตถุประสงค์ของโรงเรียน
6. เพื่อจัดประสบการณ์ที่ช่วยใ้ใ้ให้นักเรียนฝึกสอน ใ้ใ้ได้ทราบรวมของ และใ้ใ้ตีความหมายของของของ ตลอดจนการใ้ใ้ใช้ของใ้ใ้ให้เป็นประโยชน์แก่การวัดความเจริญองงานของนักเรียน
7. เพื่อจัดประสบการณ์ที่ช่วยใ้ใ้ให้นักเรียนฝึกสอน มีความปรารถนาที่จะก้าวหน้า ทั้งใ้ใ้ในด้านการส่วนตัว และใ้ใ้ในอาชีพ

8. เพื่อจัดประสบการณ์ช่วยให้นักเรียนฝึกสอนได้ใช้ทฤษฎีที่เรียนมาในการปฏิบัติเกี่ยวกับการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
9. เพื่อจัดประสบการณ์ให้นักเรียนฝึกสอนได้รับฝึกหัดในงานด้านอาชีพและทำตนเป็นสมาชิกผู้ควรวางของคณะอาจารย์ในโรงเรียน
10. เพื่อจัดประสบการณ์ให้นักเรียนฝึกสอน จะได้นำไปใช้ประกอบการสอนหลาย ๆ ชนิด
11. เพื่อจัดประสบการณ์ที่จะสร้างหรือส่งเสริมลักษณะพิเศษของส่วนบุคคล
12. เพื่อจัดประสบการณ์ให้นักเรียนฝึกสอนจะได้ได้รับฟังการประเมินผลจากงานของบุคคลอื่น
13. เพื่อจัดประสบการณ์ที่จะช่วยให้นักเรียนฝึกสอนได้มีความรู้ในเนื้อหาวิชา ในสาขาของตน ไต่กว้างและลึกยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะที่จะเกิดประโยชน์กับการฝึกสอน มีดังนี้

1. อาจารย์และฝ่ายบริหารควรพยายามทำให้ประสบการณ์ การทดลอง การปฏิบัติการทางวิชาที่มีความสัมพันธ์กับทฤษฎี และระเบียบวิธีทางการศึกษามากขึ้น
2. ก่อนออกฝึกสอน นักเรียนฝึกหัดครูควรจะได้มีประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ ทางด้านอุตสาหกรรมศึกษา
3. ควรจัดให้มีการประชุมพิเศษเกี่ยวกับหน้าที่ และบทบาทของอาจารย์ช่วยฝึกสอน แก่อาจารย์ช่วยฝึกสอนตามโรงเรียน
4. ควรจัดประชุมพิเศษแก่นักเรียนฝึกหัดครูก่อนออกฝึกสอนเกี่ยวกับสิ่งซึ่งทางวิทยาลัยคาดหวังให้เขาทำในเวลาออกฝึกสอน

Blanton, Ray R. R-Jn., " An Analysis of the full-time off Campus Student Teaching Program in the Secondary School at Appalachian State Teachers College, " Thesis Abstract Series, No. 9 School of Education Indiana University Bloomington, 1957.

5. ควรจัดโครงการและกิจกรรมให้นักเรียนฝึกหัดครูเสียใหม่ เพื่อให้นักเรียนฝึกหัดครูจะได้ทำการสังเกตการสอนอย่างมีความหมาย
6. อาจารย์นิเทศควรไปเยี่ยมนักเรียนฝึกสอนบ่อยขึ้น และให้เวลากับนักเรียนฝึกสอนมากขึ้น
7. ควรนิเทศนักเรียนฝึกสอนอย่างใกล้ชิด อาจารย์นิเทศแต่ละอาจารย์ช่วยฝึกสอน ควรแบ่งเอาความรับผิดชอบในการแนะแนวนักเรียนฝึกสอนเกี่ยวกับกิจกรรมนอกหลักสูตร
8. ควรเน้นการใช้แบบวัดผลนักเรียนฝึกสอนให้มากขึ้น ควรให้นักเรียนฝึกสอนและอาจารย์ช่วยฝึกสอนร่วมมือกันทำการประเมินผลความเจริญงอกงามของนักเรียนฝึกสอน
9. ควรพิจารณาจัดให้มีการสัมมนาเกี่ยวกับการฝึกสอนให้มากขึ้น

สวัสดิ์ ทรัพย์จางค์ ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูทั่วประเทศ เกี่ยวกับปัญหาการสอนของนักเรียนฝึกสอน สรุปได้ดังนี้

1. ขาดกลวิธีการสอนที่ดี
 2. ขาดความแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่สอน
 3. ขาดการเตรียมการสอนที่ดี
 4. ขาดความสามารถในการผลิตอุปกรณ์
 5. ขาดความสามารถในการปกครองชั้น
 6. ขาดความสามารถในการวัดและประเมินผล การสอน
- จากการวิจัยเรื่องเดียวกัน ปัญหาการใช้อุปกรณ์การสอนของนักเรียนฝึกสอน พบว่า
- (1) ขาดวัสดุในการผลิตอุปกรณ์
 - (2) ใช้อุปกรณ์การสอนไม่เป็น
 - (3) ไม่รู้จักแหล่งอุปกรณ์
 - (4) ผลิตอุปกรณ์การสอนไม่เป็น
 - (5) ไม่ยอมทำอุปกรณ์ทั้ง ๆ ที่ผลิตได้

สวัสดิ์ ทรัพย์จางค์ , "การดำเนินงานโครงการฝึกหัดครูชนบท, " (เอกสารการนิเทศ-
การศึกษา ฉบับที่ 160 , หน่วยงานนิเทศ กรมการฝึกหัดครู 2518) , หน้า 80 - 82.

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า การฝึกสอนเป็นวิธีการฝึกงานการสอนของนักศึกษาครู หลังจากที่เรียนภาคทฤษฎีและการสอนมาจากอาจารย์หรือศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุดของวิทยาลัยแล้ว เพื่อให้ นักศึกษาได้ประสบกับสภาพการณ์ที่แท้จริง ได้สัมผัสกับทัศนใจของเด็กประชาบาล โดยมีอาจารย์ที่เก่ง และครูพี่เลี้ยง เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแนะนำในด้านการสอน การเตรียมการสอน การพัฒนาชุมชน ฯลฯ

ระยะเวลา ระหว่างการฝึกสอน เป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญมาก เพราะนักศึกษาฝึกสอนจะมีโอกาสใช้วิชาความรู้ที่เรียนมาแล้วมาใช้สอนจริง และเป็นโอกาสที่นักศึกษาจะได้พัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น ในด้านบุคลิกภาพ การสอน งานธุรการต่าง ๆ ฯลฯ การที่นักศึกษาจะทำการสอนให้มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลายอย่าง ที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน

จากผลการวิจัยปัญหาการใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนสำหรับนักศึกษาฝึกสอน ยังคงพบปัญหา อยู่เป็นส่วนใหญ่ การทำการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหา ปัญหาการเกิด การใช้ และการบริการสื่อการสอน ของ นักศึกษาจะเป็นแนวทางให้วิทยาลัยครูได้ทราบถึง ความรู้ และประสบการณ์ ตลอดจนปัญหาการเกิด การใช้ และบริการที่ได้รับของนักศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยครูต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย